

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Vai publiskā iepirkuma rezultātā iestāde var slēgt pakalpojumu līgumu ar iestādē nodarbinātu personu?

Šis atzinums sniedz situācijas: “Publiskā iepirkuma rezultātā iestāde slēdz pakalpojuma līgumu ar iestādē nodarbinātu valsts civildienesta ierēdni/darbinieku” vispārīgu izvērtējumu.

Publisko iepirkumu regulē Publisko iepirkumu likums, kura mērķis ir nodrošināt iepirkuma procedūras atklātumu; piegādātāju, ar ko minētā likuma izpratnē saprot arī pakalpojuma sniedzēju, brīvu konkurenci, kā arī vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret tiem; valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvu izmantošanu, maksimāli samazinot pasūtītāja risku.

Minētā likuma 39.pantā ir dots uzskaitījums, kādos gadījumos pasūtītājs izslēdz kandidātu vai pretendentu no turpmākas dalības iepirkuma procedūrā, kā arī neizskata pretendenta piedāvājumu. Minētajā uzskaitījumā nav norādes uz iestādes/organizācijas darbinieku kā izslēdzamu no dalības iepirkuma procedūrā, ja vien uz viņu nav attiecināma kāda cita no minētajā uzskaitījumā dotajām pazīmēm, piemēram, persona ir atzīta par vainīgu koruptīva rakstura noziedzīgos nodarījumos, krāpnieciskās darbībās finanšu jomā, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā vai līdzdalībā noziedzīgā organizācijā; ir atzīta par vainīgu darba tiesību būtiskā pārkāpumā, ir pasludināts viņas maksātnespējas process, personai ir nodokļu parādi vai persona nekvalificējas pēc ienākuma apjoma, vai arī ir sniegusi nepatiesu informāciju savas kvalifikācijas novērtēšanai, vai vispār nav sniegusi pieprasīto informāciju.

Saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 11.panta 4.daļu, piegādātājs, kurš piedalījies kādā no iepriekšējiem attiecīgā iepirkuma projekta posmiem vai iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšanā, nav tiesīgs tajā piedalīties nākamajos vai tā paša projekta posmos vai attiecīgā iepirkuma procedūrā, ja minētie apstākļi šim piegādātājam dod priekšrocības šajā iepirkuma procedūrā, tādējādi ierobežojot konkurenci.

Tātad, ja piegādātājs (pakalpojuma sniedzējs) ir pasūtītāja darbinieks, ir būtiski izvērtēt, vai viņš nav piedalījies iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšanā un vai šis apstāklis viņam nedod priekšrocības iepirkuma procedūrā.

Civildienesta ierēdnim izvirzāmās prasības nosaka Civildienesta likums, tādēļ svarīgi ir izvērtēt, vai civildienesta ierēdnis/darbinieks ir tiesīgs piedalīties iepirkuma procedūrā saskaņā ar šī likuma normām.

Saskaņā ar Civildienesta likumu ierēdnis ir persona, kas tiešās valsts pārvaldes

iestādē veido nozares politiku vai attīstības stratēģiju, koordinē nozares darbību, sadali vai kontrolē finanšu resursus, izstrādā normatīvos aktus vai kontrolē to ievērošanu, sagatavo vai izdod administratīvos aktus, sagatavo vai pieņem citus ar indivīda tiesībām saistītus lēmumus.

Ierēdņu komercdarbības, ienākumu gūšanas, amatu savienošanas, darbu pildīšanas, kā arī ar tiem saistītos citus ierobežojumus un pienākumus nosaka likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā", kura mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai.

Saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 7.panta sesto daļu valsts civildienesta ierēdnis var savienot valsts amatpersonas amatu tikai ar amatu, kuru tas ieņem:

- saskaņā ar likumu, Ministru kabineta noteikumiem un rīkojumiem;
- pedagoga, zinātnieka, profesionāla sportista un radošo darbu;
- amatu arodbiedrībā;
- citu amatu, uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi, ja to savienošana nerada interešu konfliktu un ir saņemta attiecīgās valsts vai pašvaldības iestādes vadītāja vai viņa pilnvarotas personas rakstveida atļauja;
- saimniecisko darbību individuālā komersanta statusā vai reģistrējoties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējam saskaņā ar likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", ja šī savienošana nerada interešu konfliktu un ir saņemta attiecīgās valsts vai pašvaldības iestādes vadītāja vai viņa pilnvarotas personas rakstveida atļauja.

Uzņēmuma līgums minētā likuma izpratnē ir civiltiesisks līgums, ar kuru valsts amatpersona apņemas izpildīt citas personas labā noteikta apjoma darbu par zināmu atlīdzību.

Minētā likuma 4.pantā ir dots uzskaitījums, kas ir valsts amatpersonas, cita starpā par valsts amatpersonām uzskatāmas arī personas, kurām, pildot amata pienākumus valsts vai pašvaldības institūcijās, saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības izdot administratīvos aktus, kā arī veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas attiecībā uz personām, kas neatrodas to tiešā vai netiešā pakļautībā, vai tiesības rīkoties ar valsts vai pašvaldības mantu, tai skaitā finanšu līdzekļiem.

Vienlaikus likuma 10.pantā, kurā ir minēti konkrētu amatpersonu komercdarbības ierobežojumi, kā izņēmumi ir minēti gadījumi, ja iepirkumi tiek piešķirti atklāta konkursa rezultātā. Minētie izņēmumi nav pieļaujami tikai, ja valsts amatpersona vada valsts vai pašvaldības institūciju, kura izziņojusi atklātu konkursu, vai šī amatpersona ir iecēlusi amatā kādu no iepirkuma komisijas locekļiem, vai tās tiešā vai netiešā pakļautībā ir kāds no iepirkuma komisijas locekļiem.

No iepriekš minētā var secināt, ka spēkā esošās likumdošanas normas nesatur principiālu aizliegumu civildienesta ierēdnim būt par pretendentu publiskajā iepirkumu procedūrā, saņemot attiecīgās valsts iestādes vadītāja atļauju. Konkrētajā situācijā gan, ja iestāde/organizācija slēdz pakalpojuma līgumu ar iestādē/organizācijā nodarbinātu valsts civildienesta ierēdni/darbinieku, tad varētu prezumēt, ka iestādes vadītājs atļauj civildienesta ierēdnim/darbiniekam slēgt šādu uzņēmuma līgumu. Tai pašā laikā ir jāievēro likumā noteiktie ierobežojumi un prasības, īpaši izvērtējot iespējamus interešu konfliktus.

Lai varētu runāt par judikatūru konkrētā jautājumā, jābūt tiesiskiem, secīgiem, līdzīgiem tiesu nolēmumiem, kas stājušies spēkā. Ir, protams, atrodami spēkā stājušies tiesu spriedumi, tai skaitā arī Augstākās tiesas Senāta spriedumi, tādēļ var runāt par judikatūru, administratīvajās lietās, kas ierosinātas pēc pieteikumiem par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja lēmumu par administratīvā soda piemērošanu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ panta "Valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu un aizliegumu pārkāpšana", atcelšanu. Minētajos gadījumos (piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2008.gada 11.decembra spriedums lietā SKA-619/2008 un 2010.gada 2.decembra spriedums lietā SKA-764/2010) sodi ir piemēroti par amatu savienošanu, tādēļ visas spriedumos izteiktās atziņas, iespējams, tieši nebūtu attiecināmas uz apskatāmo situāciju, tajā pašā laikā atziņa, ka valsts amatpersonai pirms valsts amatpersonas amata savienošanas ar citu amatu, uzņēmuma līguma noslēgšanas vai pilnvarojuma uzņemšanās ir jāatbilst diviem kritērijiem: amatu savienošana nerada interešu konfliktu un ir saņemta attiecīgās amatpersonas (institūcijas) rakstveida atļauja savienot amatus, būtu vērā ņemamas.

Situācija vienlaikus būtu jāizvērtē arī no ētikas viedokļa un atbilstības ierēdņa uzvedības principiem, kas noteikti ar Ministru kabineta 09.01.2001. instrukciju Nr.1, kas nosaka, ka ierēdnis uzvedas tā, lai tiktu vairotā sabiedrības uzticība valsts pārvaldei. Tādēļ situācijā, ja pretendents ir attiecīgajā iestādē vai organizācijā nodarbināts civildienesta ierēdnis vai darbinieks, primāri būtu jāizvērtē, kādi ir konkrētā ierēdņa vai darbinieka tiešie darba pienākumi, un vai pakalpojuma līguma ietvaros paredzēto darbu izpilde pilnībā vai daļēji neietilpst ierēdņa amata pienākumos, vai ar pakalpojuma līguma slēgšanu netiek pārkāpta likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" norma, kas aizliedz valsts amatpersonai, kurai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, par valsts vai pašvaldības noteiktu maksu jāsniedz pakalpojumi vai jāpieņem lēmums, par šo pienākumu pildīšanu ņemt maksu. Jāņem vērā arī Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums, kura mērķis ir panākt, ka valsts un pašvaldību institūcijās amatpersonu (darbinieku) atlīdzības noteikšanā tiek ievēroti līdzvērtīgi nosacījumi. Arī likums "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" aizliedz pašvaldībām, valsts un pašvaldību iestādēm slēgt līgumus par pakalpojumiem jautājumos, kuru risināšana ietilpst attiecīgās iestādes amatpersonas vai darbinieka pienākumos. Izņēmumi ir pieļaujami tikai gadījumā, ja iestādes noteikto uzdevumu pildīšanai nepieciešams veikt padziļinātu ekspertīzi nozares jautājumos (attīstības plānošana, būvniecība, informāciju tehnoloģijas, medicīna u.tml.), jo ekspertīze nav nodrošināma ar iestādes amatpersonu vai darbinieku kompetences apjomu, un pakalpojuma sniedzējs, ņemot vērā viņa pieredzi, reputāciju, kvalifikāciju un citus pamatotus kritērijus, to var veikt efektīvāk; zinātniskā institūcija slēdz līgumu zinātniskās darbības veikšanai; tas paredzēts

likumā, Ministru kabineta noteikumos vai noteikts ar atsevišķu Ministru kabineta lēmumu. Jāatzīmē gan, ka uz konkrēto situāciju, ja pakalpojuma sniedzējs ir iestādes amatpersona vai darbinieks, tas gan nebūtu piemērojams.

Turklāt būtu jāizvērtē arī attiecīgajā iestādē vai organizācijā nodarbinātā civildienesta ierēdņa vai darbinieka reālās iespējas izpildīt pakalpojuma līgumā noteiktos uzdevumus, nekaitējot tiešo pienākumu pildīšanai, jo ierēdņa uzvedības principi nosaka, ka ierēdnis efektīvi izmanto darba laiku, un nebūtu pieļaujama pakalpojuma līguma izpilde ierēdņa vai darbinieka darba laikā.

Arī likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" (likuma 8.¹ pants) uzliek par pienākumu valsts amatpersonai (institūcijai), saņemot lūgumu atļaut valsts amatpersonas amatu savienot ar citu amatu (uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi), izvērtēt, vai amatu (uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildes) savienošana neradīs interešu konfliktu, nebūs pretrunā ar valsts amatpersonu saistošām ētikas normām un nekaitēs valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.

Izvērtējumā izmantotie normatīvie akti:

1. "Publisko iepirkumu likums" (aktuālā redakcijā, kas spēkā no 01.08.2013.),
2. "Valsts civildienesta likums" (aktuālā redakcijā, kas spēkā no 01.12.2010.),
3. Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" (aktuālā redakcijā, kas spēkā no 23.01.2013.),
4. "Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums" (aktuālā redakcijā),
5. Likums "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" (atkuļā redakcijā, kas spēkā no 01.01.2013.),
6. Ministru kabineta 09.01.2001. instrukcija Nr.1 "Ierēdņa uzvedības principi" (aktuālā redakcijā, kas spēkā no 12.06.2004.).

Aktualizēts 16.08.2013.